

**Uchwała Nr XXIV/212/2016
Rady Powiatu w Kętrzynie
z dnia 22 marca 2016 r.**

**w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Kętrzyńskim na lata 2016-2020**

Na podstawie art. 4 ust.1 pkt 4, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 1445 z późn. zm.) oraz art.6 ust.3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2005r. Nr 180, poz.1493 z późn. zm.)

Rada Powiatu w Kętrzynie uchwala, co następuje:

- § 1. Uchwala się „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Kętrzyńskim na lata 2016-2020”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Uchyla się uchwałę Nr XIII/103/2012 Rady Powiatu z dnia 26 kwietnia 2012r. w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Kętrzyńskim na lata 2012-2016.
- § 3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.
- § 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Powiatu w Kętrzynie

Łukasz Jakub Wiśniewski

**POWIATOWY
PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE
KĘTRZYŃSKIM
NA LATA 2016-2020**

SPIS TREŚCI

I Wstęp.....	3
II. Podstawa prawna	4
III. Zadania powiatu w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	5
IV Przemoc w rodzinie –podstawy teoretyczne	6
V. Skala przemocy w powiecie kętrzyńskim.....	10
III. Adresaci programu.....	20
IV. Realizatorzy programu	20
VI Cele i zadania programu	20
VIII. Zasady finansowania Programu	25
IX. Monitoring Programu	25

I WSTĘP

Zjawisko przemocy w rodzinie jest jednym z wielu problemów społecznych współczesnego świata. Krzywda jest doświadczana od osób najbliższych, od których powinno się dostawać dobro, wsparcie, miłość i zrozumienie, a nie cierpienie, i ból. Rodzina to środowisko, w którym kształtuje się osobowość, system wartości, poglądy, wzorce na swoje dalsze życie. Powinna być opoką i schronieniem. Przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, często przez lata skrywanym w czterech ścianach. Jednak już coraz częściej przestaje być tematem tabu, częściej mówi się o nim głośno w mediach i debatach społecznych. Zwiększa się świadomość społeczna. Znajduje to odzwierciedlenie w obowiązujących przepisach prawnych coraz lepiej regulujących kwestie wykrywania przestępstw z udziałem przemocy w rodzinie, a także przeciwdziałania im.

Opracowanie powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie jest wykonaniem nałożonego na powiat obowiązku wynikającego z art.6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Program określa kompleksowe działania skierowane zarówno na profilaktykę i edukację społeczną, jak również na ochronę i pomoc osobom dotkniętym przemocą, oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie oraz podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zaplanowane w programie działania są kontynuacją szeregu czynności, które podjęto w ramach realizacji wcześniej uchwalonego „*Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2016*”. Ponadto założenia Programu są spójne z założeniami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i jednocześnie skorelowane z lokalnymi potrzebami i dotychczasowymi działaniami zawartymi w *Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011- 2020*, *Powiatowym Programie Korekcyjno-Edukacyjnym dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie na lata 2011-2020* jak również w *Powiatowym Programie Profilaktycznym w Zakresie Promowania i Wdrożenia Prawidłowych Wzorców Wychowawczych w Stosunku do Dzieci w Rodzinach Zagrożonych Przemocą w Rodzinie na lata 2015-2019*.

II. PODSTAWA PRAWNA

Program został opracowany i będzie realizowany w oparciu o:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997r., art. 40 stanowi, iż „nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych”.

Art. 47 mówi, że: „każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o życiu osobistym”.

Art. 72 ust.1 mówi, że „ (...) Rzeczypospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a organy władzy publicznej zobowiązane są do ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzwiskiem i demoralizacją (...)”, oraz zgodnie z art.72 ust. 2 „(...) dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych (...)”.

- **Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r.** (Dz. U. z 2015r. poz. 163 z późn. zm.) art 2 ust.1 brzmi: „Pomoc społeczna jest tą dziedziną polityki, której celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości”.

Art. 2 ust. 2 „Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi”.

- **Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r.** (Dz.U. z 2015 poz 332 z późn. zm.) art 3 ust 1 mówi „Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej”.
- **Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005r. nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)** określa zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wprowadza definicję przemocy w rodzinie.

- **Kodeks Karny (Dz. U. 1997r. Nr 88, poz. 553) Art. 207 k.k.** uznaje przemoc w rodzinie za przestępstwo –*„za znęcanie się psychiczne czy fizyczne nad osobą najbliższą lub pozostającą w zależności od sprawcy przewidywana jest kara”*. Znęcanie się musi mieć charakter wielokrotny, powtarzalny, wyjątkowo może to być również działanie jednorazowe, lecz intensywne i rozciągnięte w czasie. Jeśli zachowanie jednorazowe nie posiada powyższych cech traktowane jest, jako inne przestępstwo –naruszenie nietykalności, uszczerbek na zdrowiu, groźba karalna. Zaniechanie określonego działania przez sprawcę także może rodzić dla niego odpowiedzialność karną. Do zaistnienia przestępstwa znęcania wystarczy, że sprawca dopuszcza się tylko jednego z rodzajów przemocy (tzn. psychicznej lub fizycznej). Również wymuszanie współżycia seksualnego, w tym także gwałt w małżeństwie jest przestępstwem –sprawca może wtedy również odpowiadać z art. 197 k.k.
- **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lipca 2006r. sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a także szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych (Dz. U. z 2006r. nr 127, poz. 890);**
- **Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Warszawa 2014.**

III. ZADANIA POWIATU W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE:

Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) tworzenie i realizowanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

IV PRZEMOC W RODZINIE –PODSTAWY TEORETYCZNE

Zgodnie z zapisami *Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r.* przemoc w rodzinie to „jednorazowe albo powtarzające się umyślnie działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym bądź psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” definiuje przemoc, jako zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody”.

PRZEMOC W RODZINIE CHARAKTERYZUJE SIĘ TYM, ŻE:

1. **JEST INTENCJONALNA** Przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary.
2. **SILY SĄ NIERÓWNOMIERNE** W relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy.
3. **NARUSZA PRAWA I DOBRA OSOBISTE** Sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.).
4. **POWODUJE CIERPIENIE I BÓL** Sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Ofiarą przemocy w rodzinie może być: dziecko, współmałżonek, partner, osoba starsza, osoba niepełnosprawna.

Wyróżniamy następujące rodzaje przemocy w rodzinie: **fizyczna, psychiczna, seksualna, ekonomiczna** oraz **zaniedbanie**. Poniżej wyjaśniono poszczególne rodzaje przemocy w rodzinie wraz z możliwymi skutkami ich doznawania.

Fizyczna - naruszenie nietykalności fizycznej. Przemoc fizyczna jest intencjonalnym zachowaniem powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko, np.: popychanie, szarpanie, ciągnięcie, szturchanie, klepanie, klapsy, ciągnięcie za uszy, włosy, szczypanie, kopanie, bicie ręką, pięścią, uderzenie w twarz - tzw. "policzek", przypalanie papierosem, duszenie, krępowanie ruchów, itp. Skutki doznawania przemocy fizycznej mogą być bezpośrednie, czyli uszkodzenia ciała - urazy, rany, złamania, stłuczenia, zadrapania, siniaki, poparzenia oraz choroby w wyniku powikłań i stresu, zespół stresu pourazowego, życie w chronicznym stresie, poczuciu zagrożenia, strachu, lęku, napady paniki, bezsenność, zaburzenia psychosomatyczne, itp.;

Psychiczna - naruszenie godności osobistej. Przemoc psychiczna zawiera przymus i groźby np.: obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, grożenie, nieliczenie się z uczuciami, krzyczenie, oskarżanie, obwinianie, oczernianie, krzywdzenie zwierząt, czytanie osobistej korespondencji, ujawnianie tajemnic, sekretów, wyśmiewanie, lekceważenie, itp. Przemoc psychiczna jest najczęstszą formą przemocy i jest trudna do udowodnienia. Doznawanie przemocy psychicznej powoduje zniszczenie poczucia mocy sprawczej ofiary, jej poczucia własnej wartości i godności, uniemożliwienie podjęcia jakichkolwiek działań niezgodnych z zasadą posłuszeństwa, osłabienie psychicznych i fizycznych zdolności stawiania oporu oraz wyrobienie przekonania o daremności jego stawiania, odizolowanie od zewnętrznych źródeł wsparcia, całkowite uzależnienie ofiary od prześladowcy, stały strach i utrata nadziei, choroby psychosomatyczne, ciągły stres, zaburzenia snu, itp.

Seksualna - naruszenie intymności. Przemoc seksualna polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu, np.: wymuszanie pożycia, obmacywanie, gwałt, zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych, nieliczenie się z życzeniami partnerki/partnera, komentowanie szczegółów anatomicznych, ocenianie sprawności seksualnej, wyglądu, itp. Doznawanie przemocy

seksualnej niesie za sobą obrażenia fizyczne, ból i cierpienie, obniżoną samoocenę i poczucie własnej wartości, utratę poczucia atrakcyjności i godności, zaburzenia seksualne, oziębłość, zamknięcie się /lęk, strach, unikanie seksu/, uogólnioną niechęć i obawę do przedstawicieli płci sprawcy przemocy, itp.;

Ekonomiczna - naruszenie własności. Przemoc ekonomiczna wiąże się z celowym niszczeniem czyjejs własności, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby, np.: niszczenie rzeczy, włamanie się do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, zabieranie pieniędzy, przeglądanie dokumentów, korespondencji, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek "na wspólne konto", sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów, itp. Doświadczanie przemocy ekonomicznej skutkuje całkowitą zależnością finansową od partnera, niezaspokojeniem podstawowych potrzeb życiowych, biedą, zniszczeniem poczucia własnej godności i wartości, znalezieniem się bez środków do życia.

Zaniedbanie - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich. Jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza, np.: nie dawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, nie udzielenie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka, itp.

Relacja pomiędzy osobą stosującą przemoc i jej doznającą ma swój specyficzny przebieg. Analiza cykli przemocy pozwala ukazać, w jaki sposób osoby doznające przemocy są wiktymizowane. Na cykl przemocy składają się trzy następujące po sobie fazy:

1. Faza narastania napięcia

2. Faza ostrej przemocy

3. Faza miodowego miesiąca

Faza narastania napięcia- pierwszą fazę cyklu charakteryzuje pojawianie się coraz częściej sytuacji konfliktowych oraz wyczuwalny wzrost napięcia w związku. Osoba stosująca przemoc staje się drażliwa, każdy drobiazg wyprowadza ją z równowagi, jest ciągle spięta i poirytowana, swoje emocje wyładowuje na ofierze: może ją poniżyć, krytykować. Sprawca sprawia wrażenie, jakby nie panował nad swoim gniewem. Każdy szczegół jest dobrym pretekstem do wszczęcia konfliktu i awantury. W tej fazie może on więcej pić

alkoholu, przyjmować narkotyki lub inne substancje odurzające.

W drugiej fazie cyklu napięcie, które narastało w sprawcy znajduje upust. Zachowanie jego staje się bardzo nieprzewidywalne, gwałtowne, często wpada w szał. Wybuchy gniewu mogą wywołać małe drobiazgi np. pozostawienie jakiejś rzeczy w danym miejscu, opóźnienie posiłku. Dochodzi do eksplozji zachowań agresywnych, które mogą objawiać się biciem pięściami, przedmiotami, kopaniem, groźenie bronią, duszeniem. Można zaobserwować również silne natężenie agresji słownej. Skutki użytej przemocy mogą być różne, te fizyczne to m.in. podbite oko, siniaki i otarcia, wybity ząb, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, poronienie, a nawet śmierć. Od strony psychologicznej następstwem doznawania przemocy może być apatia, depresja, a nawet samobójstwo.

Trzecia faza cyklu to „miesiąc miodowy”. W tej fazie osoba stosująca przemoc zaczyna okazywać skruchę, ciepło i miłość. Przynosi kwiaty, prezenty, zachowuje się tak, jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Dbą o ofiarę, spędza z nią czas i utrzymuje satysfakcjonujące kontakty seksualne, itp. Patrząc z zewnątrz na takie osoby można odnieść wrażenie, że są szczęśliwą, świeżo zakochaną parą. Jeśli wcześniej osoba doznająca przemocy weszła na drogę prawną (złożenie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, sprawa rozwodowa itp.) w tej fazie może się wycofać z tych działań, wierząc, że sytuacja wróciła do normy i przemoc już nie powróci. Faza miodowego miesiąca jednak mija i niebawem zatacza się krąg i znowu pojawia się faza narastania napięcia. Ta faza cyklu przemocy ma niezwykle silny wpływ na pozostawanie osoby jej doznającej w krzywdzącym związku. To tutaj powstają złudne nadzieje, że sprawca zmieni się. Łatwo pod wpływem tego, co dzieje się w tej fazie, zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch etapów. Prawdziwym zagrożeniem, jakie niesie ze sobą ta faza jest fakt, że przemoc w następnym cyklu jest jeszcze gwałtowniejsza. Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, przy czym zwykle skracają się fazy "miodowego miesiąca", wydłużają i bardziej dramatycznie przebiegają fazy narastania napięcia i gwałtownej przemocy. To, co kiedyś było w fazie "miodowego miesiąca" przyjemności przekształca się w unikanie przykrości, bólu i cierpienia. Po pewnym czasie faza miodowego miesiąca zanika całkowicie i pozostają tylko dwie fazy.

V. SKALA PRZEMOCY W POWIECIE KĘTRZYŃSKIM

W celu zdiagnozowania zjawiska przemocy w powiecie i ukazania problemu posłużyły dane Komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie z lat 2013-2015. Diagnoza zawiera również cząstkowe wyniki badania przeprowadzonego przez Centrum w 2014 r. w związku z realizacją projektu pn. „Powiat bez Przemocy” w ramach Programu Ochronowego Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Systemie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Statystyki prowadzone przez policję obejmują wyłącznie zgłoszone przypadki stosowania przemocy, czyli takie, których konsekwencją była interwencja policji. Dane zawarte poniżej przedstawiają zaledwie pewien odsetek tego zjawiska, obrazują wyłącznie liczbę założonych Niebieskich Kart, nie uwzględniają sytuacji niezgłoszonych, stąd brak prawdziwego rozmiaru tego zjawiska.

Statystyki Komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie wskazują, że funkcjonariusze policji w latach 2013-2015 odnotowali łącznie 1121 Niebieskich Kart.

Lata	Liczba NK
2013	327
2014	469
2015	325

Jeżeli chodzi o rodzaj przemocy, odnotowano przemoc fizyczną oraz psychiczną, które bardzo często pozostaje ze sobą w korelacji. Charakterystykę osób stosujących przemoc przedstawia poniższa tabela:

Lata	Kobiety	Mężczyźni
2013	25	302
2014	27	442
2015	23	302

W powyższym okresie Komenda Powiatowa Policji w Kętrzynie zarejestrowała przypadki 1497 osób doznających przemocy ze strony osób bliskich. Wśród nich 941 osób to kobiety, 188-mężczyźni, a 368 osoby nieletnie. Obrazuje to poniższy wykres:

Tak przedstawiają się dane dotyczące osób doznających przemocy w rodzinie za poszczególne lata:

Rok	Osoby doznające przemocy w rodzinie		
	Kobiety	Mężczyźni	Nieletni
2013	281	52	103
2014	380	87	151
2015	280	49	114

Każdego dnia mieszkańcy powiatu kętrzyńskiego mają możliwość skorzystania z poradnictwa specjalistycznego w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie. Codziennie porad udziela pracownik socjalny, natomiast w określone dni tygodnia pozostali specjaliści tj. prawnik i psycholog. W badanym okresie udzielono 340 porad osobom doznającym przemocy w rodzinie.

Rok	Ilość porad
2013	136
2014	129
2015	75

Przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie działa Punkt Interwencji Kryzysowej z 8 miejscami hostelowymi. Do Punktu trafiają osoby/rodziny znajdujące się w kryzysie. W badanym okresie z całodobowego schronienia skorzystało łącznie 64 osoby. Dane za poszczególne lata przedstawiono w tabeli:

Rok	Ilość osób
2013	28
2014	20
2015	16

W PCPR prowadzone są oddziaływania korekcyjno – edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie. W ramach programu, w latach 2013-2015 w zajęciach wzięło udział 64 osoby. Dane za poszczególne lata przedstawiono w tabeli:

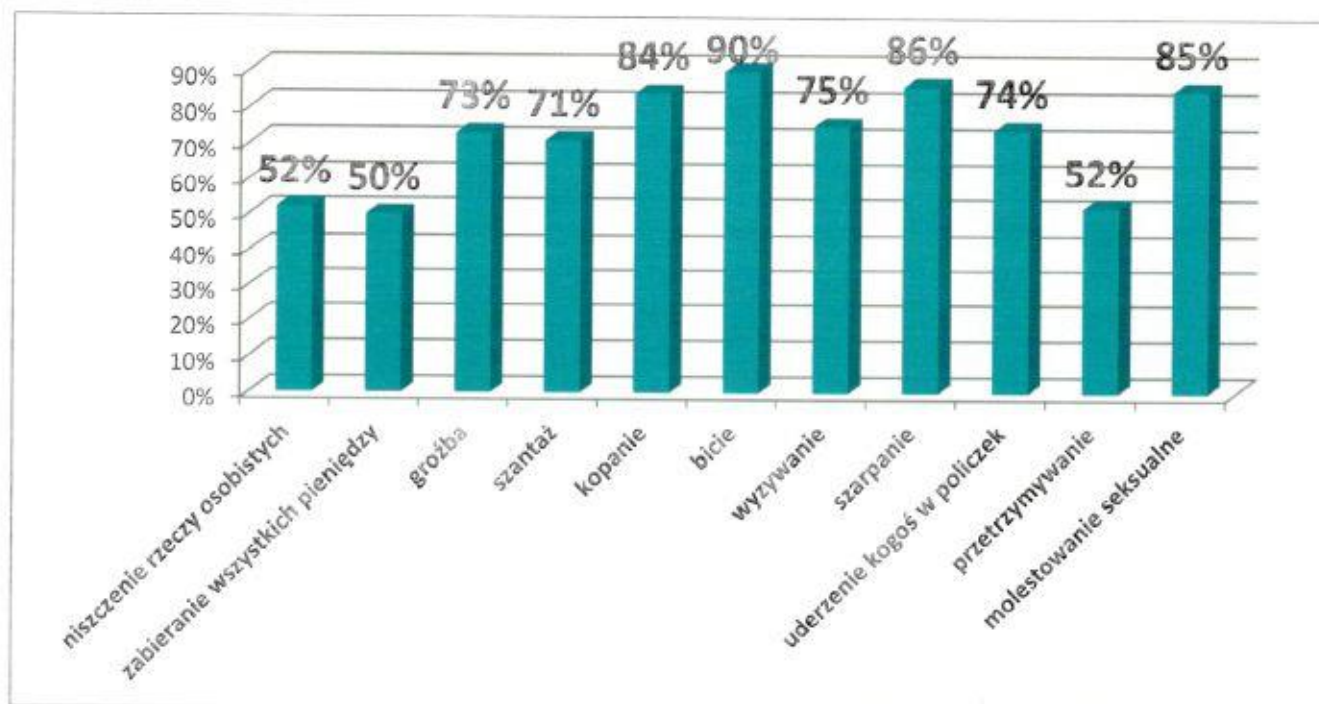
Rok	Ilość uczestników
2013	18
2014	12
2015	34

Badanie mieszkańców powiatu realizowane w 2014r. za pomocą anonimowych ankiet pozwoliło zbadać wiedzę mieszkańców na temat zjawiska przemocy oraz skalę występowania zjawiska przemocy w powiecie kętrzyńskim. W badaniu wzięło udział 200 mieszkańców powiatu kętrzyńskiego, w tym 100 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. 50% badanych stanowiły kobiety i 50% mężczyźni. Większość osób to mieszkańcy miasta (70, 5 % miasto, 29, 5 % wieś).

W celu zbadania wiedzy na temat zjawiska przemocy zadano respondentom szereg pytań zamkniętych jednokrotnego oraz wielokrotnego wyboru.

W pytaniu 1 zapytano o zachowania, które uznawane są za przejaw przemocy. Dorośli mieszkańcy powiatu mieli możliwość wielokrotnego wyboru spośród 17 odpowiedzi. Poniższy wykres ilustruje 11 najczęściej wybieranych zachowań, które zostały wskazane przez osoby wypełniające ankietę.

Wykres Przejawy przemocy (N=100)

Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi
Źródło: Badanie własne

Spośród innych wskazań znalazły się:

- Zaniechanie/brak opieki-34%
- Kontrolowanie-31%
- Wynoszenie z domu wspólnej własności- 38%
- Wyśmiewanie cudzych poglądów-32%
- Zaciąganie kredytów, obciążających wspólny budżet bez porozumienia z mężem/zoną-31%
- Demonstrowanie zazdrości 33%

Tak przedstawiały się odpowiedzi uczniów szkół ponadgimnazjalnych:

Tabela Przejawy przemocy (N=100)

1	Uderzenie kogoś w policzek	59%
2	Bicie	93%
3	Wyśmiewanie cudzych poglądów	49%
4	Groźenie pobiciem	71%

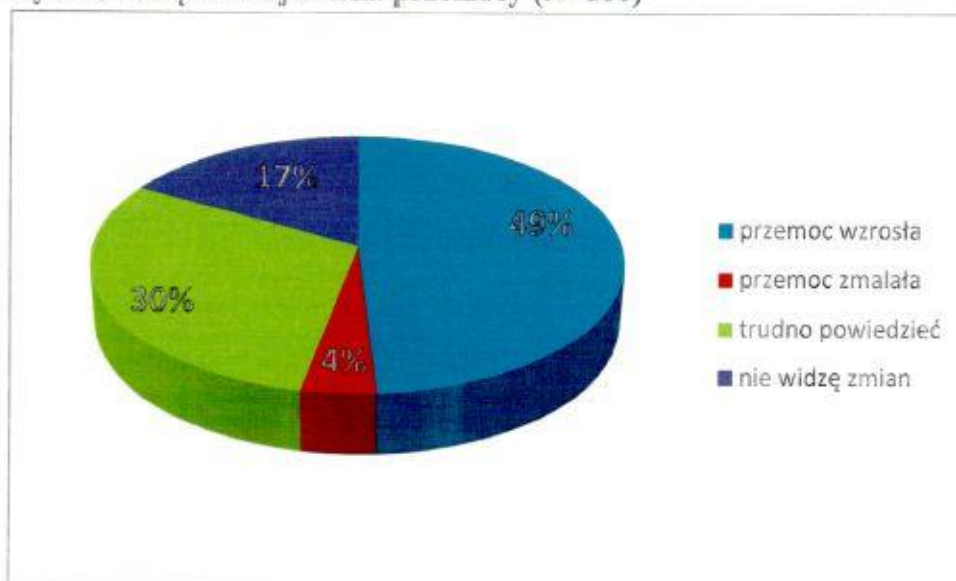
5	Przezywanie, obrażanie	63%
6	Odbieranie zarobionych pieniędzy	77%
7	Ograniczenie snu i jedzenia	52%
8	Szantażowanie, grożenie	83%
9	Popychanie, szturchanie	69%
10	Przetrzymywanie w pomieszczeniu	73%

Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi
Źródło: Badanie własne

Wśród najczęściej wskazywanych zachowań przemocowych znalazły się: bicie (93%), szantażowanie, grożenie(83%) oraz odbieranie zarobionych pieniędzy (77%).

Kolejne pytanie skierowane do dorosłych mieszkańców powiatu służyło określeniu zdania respondentów na temat natężenia zjawiska przemocy w rodzinie w ciągu ostatnich 5 lat. Prezentuje to wykres:

Wykres Natężenie zjawiska przemocy (N=100)

Źródło: Badanie własne

Jak wskazuje powyższy wykres, 49% respondentów jest zdania, że w ciągu ostatnich 5 lat przemoc wzrosła, 17% nie widzi zmian, tylko 4% badanych uważa, że przemoc zmalała, a 30% miało trudność w określeniu odpowiedzi.

Następne pytanie dotyczyło tego, co ma wpływ na stosowanie przemocy. Pytanie zostało skonstruowane na zasadzie odpowiedzi zamkniętych, a respondenci mieli możliwość wybrania maksymalnie trzech odpowiedzi. Wybrali, że na stosowanie przemocy największy

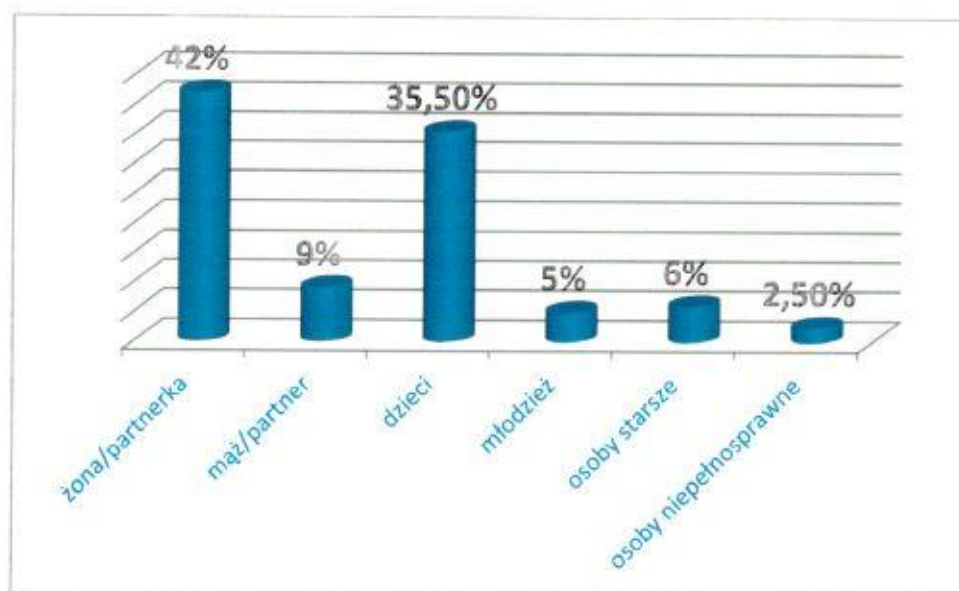

wpływ mają uzależnienia (alkoholizm-88%, narkomania 67%) oraz bezrobocie-27,5% i warunki socjalne-23,5%.

Kolejne pytanie miało na celu ustalenie, czy istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy. Według 74% badanych, przemoc nie ma usprawiedliwienia, 14% respondentów uznało, że obrona własna, alkohol czy choroba psychiczna to okoliczności usprawiedliwiające przemoc. 12% nie jest w stanie określić swojego zdania.

Respondenci zostali zapytani o to, kto ich zdaniem jest osobą najczęściej doznającą przemocy w rodzinie. Według 42% badanych to kobiety najczęściej doświadczają przemocy w rodzinie. 35,5% respondentów jest zdania, że dzieci doznają przemocy. Natomiast 9% wskazało na mężczyzn, 6% na osoby starsze, a 5 % na młodzież. Osoby niepełnosprawne zostały wskazane przez 2,5% respondentów. Odpowiedzi ilustruje wykres:

Wykres Osoby doznające przemocy w rodzinie(N=200)

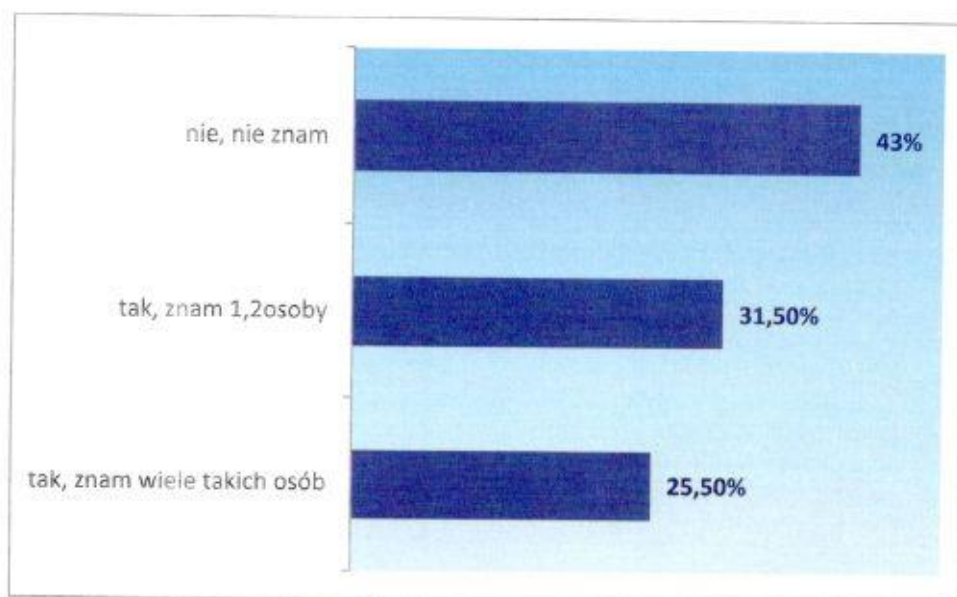

Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi
Źródło: Badanie własne

Respondenci zostali zapytani o to, czy znają osoby, które doświadczyły/doświadczają przemocy w rodzinie. Ponad połowa badanych-57% zna takie osoby, a 25, 5% osób zna ich wiele. Natomiast 43% nie spotkało się z takim zjawiskiem. Odpowiedzi pokazuje poniższy wykres.

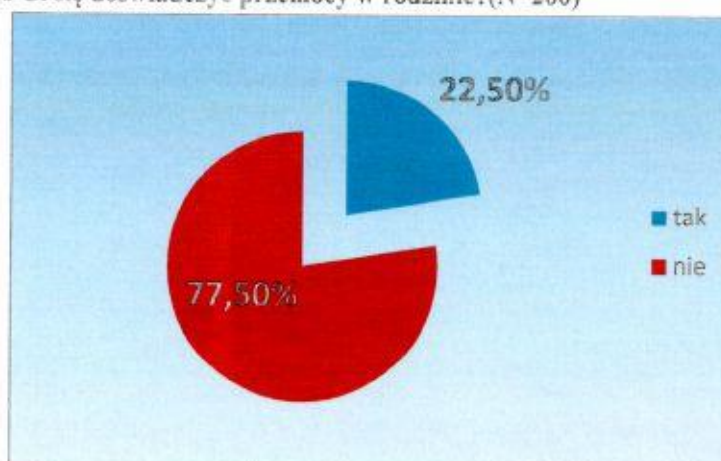
Wykres Czy znasz osoby, które doświadczają lub doświadczyły przemocy w rodzinie?(N=200)

Źródło: Badanie własne

W ankiecie znalazły się również pytania o doświadczanie i stosowanie przemocy w rodzinie wśród respondentów. Ludziom z reguły trudno jest się przyznać do bycia osobą doznającą przemocy ze strony bliskich, a jeszcze trudniej do stosowania przemocy wobec członków rodziny. Istnieje możliwość, że część osób objętych badaniem nie identyfikuje zachowań, jakie stosuje, bądź doznaje, jako przemoc pomimo zapewnień o anonimowości. 22,5% respondentów potwierdziło, że **doznało przemocy w rodzinie**.

Wykres Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy w rodzinie?(N=200)

Źródło: Badanie własne

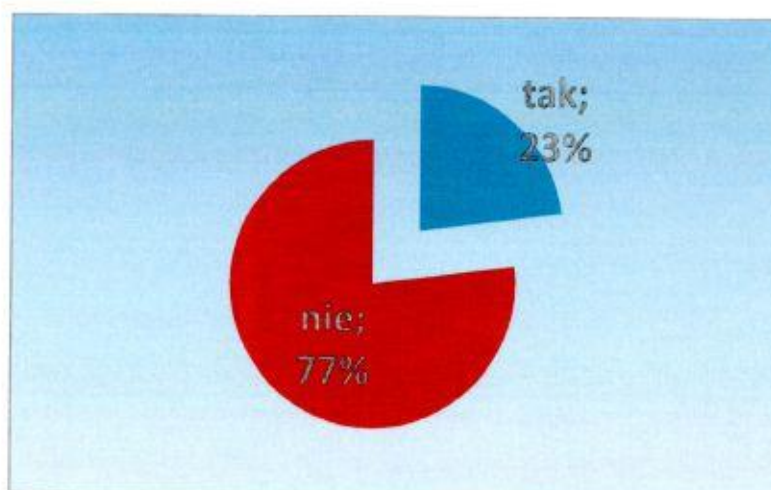
Wśród zachowań, których doświadczyło 25, 5% badanych znalazły się (procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi):

- zastraszanie 14,5%,

- bicie 14,5%,
- szarpanie 11,5%,
- wyśmiewanie 9%,
- wymuszanie 5,5%,
- wydzielanie pieniędzy 5%
- demonstrowanie zazdrości 4%,
- ośmieszanie zachowań seksualnych 2%,
- molestowanie 2 %,
- gwałt 1,5%.

Jeżeli chodzi o stosowanie przemocy wobec członków rodziny, to 23% respondentów przyznało się do jej używania. Ilustruje to poniższy wykres.

Wykres Czy zdarzyło Ci się stosować przemoc wobec członków rodziny? (N=200)

Źródło: Badanie własne

Wśród zachowań, które stosowało 23% badanych znalazły się (procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi):

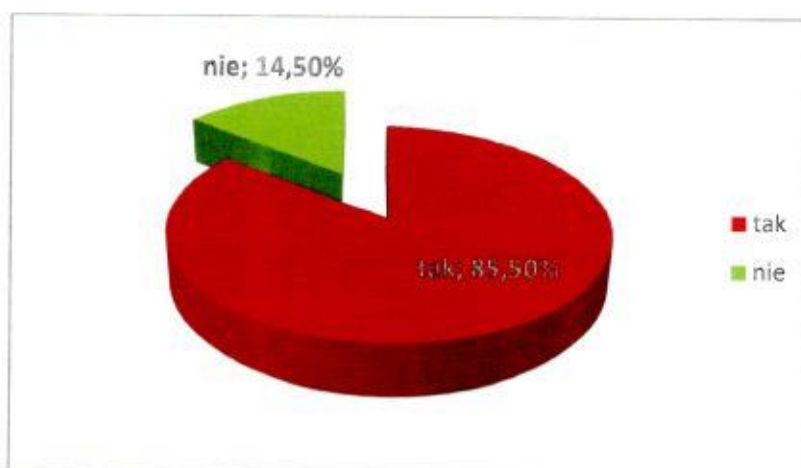
- bicie 9,5%,
- wyśmiewanie 9,5%
- szarpanie 5%,
- kontrolowanie wszystkich wydatków współmałżonka 5%,
- wydzielanie pieniędzy 4%,
- demonstrowanie zazdrości 3,5%,
- zastraszanie 2,5%,

- wymuszanie 2,5%,
- molestowanie 0,5%.

Z udzielonych odpowiedzi można wywnioskować, że najczęściej występującą przemocą jest fizyczna oraz psychiczna. Pojawia się również przemoc ekonomiczna i seksualna.

Respondenci zostali zapytani o to, czy wiedzą gdzie szukać pomocy, gdy jest się osobą doznającą przemocy lub jej świadkiem. Przeważająca większość, bo ponad 85, 5 % badanych odpowiedziało twierdząco. Pokazuje to wykres 10.

Wykres Czy wiesz gdzie szukać pomocy, gdy jest się osobą doznającą przemocy lub jej świadkiem?
(N=200)

Źródło: Badanie własne

W świadomości społecznej funkcjonują mity i stereotypy na temat przemocy ukazujące fałszywy obraz problemu. Usprawiedliwiają stosowanie przemocy, służą do ukrycia czy zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności czy okrucieństwa wobec bliskich. Ponadto dają sprawcy sygnał o społecznym przyzwoleniu na przemoc, umacniają w nim pewność siebie i poczucie bezkarności, zniewalając ofiarę przemocy i zmuszając ją do milczenia. Osobom badanym zostało przedstawionych dziewięć mitów dotyczących zjawiska przemocy. Respondenci mieli za zadanie ustosunkować się do poniżej przedstawionych stwierdzeń. Największy odsetek badanych zgodził się ze stwierdzeniami: „picie alkoholu jest przyczyną przemocy”, „ofiary przemocy w rodzinie akceptują taką sytuację”, „mężczyźni stosujący przemoc potrafią się zmienić po ślubie”.

Większość osób, gdyż aż 85 % jest zdania, że alkohol jest przyczyną przemocy. Faktem jest, iż alkohol może nasilać przemoc i ułatwia jej stosowanie. Jednak stan

nietrzeźwości sprawcy nie usprawiedliwia znęcania się nad członkami rodziny. Ponad połowa badanych (52%) twierdzi, że ofiary przemocy w rodzinie akceptują taką sytuację. Faktem jest, że absolutnie nikt nie chce być źle traktowany przez swoich bliskich. Osoby doznające przemocy chcą przerwać przemoc, ale często nie potrafią tego zrobić. Mężczyźni stosujący przemoc wobec kobiet potrafią się zmienić po ślubie- tego zdania jest 24, 5% respondentów. Większość kobiet ma nadzieje, że po ślubie mężczyzna zaprzestanie stosowania przemocy. Faktem jest natomiast, iż jeżeli sprawca nie podda się terapii z czasem eskalacja przemocy rośnie. Poniżej przedstawiono wszystkie wskazania respondentów.

Tabela Mity dotyczące zjawiska przemocy (N=200)

Bite kobiety są niewykształcone i mają mniejsze kwalifikacje	21%
Picie alkoholu jest przyczyną przemocy	85%
Mężczyźni stosujący przemoc wobec kobiet potrafią się zmienić po ślubie	24,5%
Dzieci potrzebują ojca nawet jeśli on używa przemocy	23,5%
Ofiara przemocy jest sama sobie winna	9,5%
Ofiary przemocy w rodzinie akceptują taką sytuację	52%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać	5,5%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach patologicznych	8,5%
Dowodem przemocy w rodzinie są jedynie widoczne ślady na ciele ofiary	8,5%

Procent przekracza 100 ze względu na wielokrotność wyboru odpowiedzi
Źródło: Badanie własne

III. ADRESACI PROGRAMU

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020 jest skierowany do mieszkańców powiatu kętrzyńskiego, a szczególności do:

- osób doznających przemocy w rodzinie,
- osób stosujących przemoc w rodzinie,
- świadków przemocy w rodzinie,
- przedstawicieli władz lokalnych, instytucji i służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin.

IV. REALIZATORZY PROGRAMU

Realizatorem Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020 jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie przy współpracy z:

- Sądem Rejonowym w Kętrzynie, w tym z Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej,
- Komendą Powiatową Policji w Kętrzynie,
- ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu kętrzyńskiego,
- zespołami interdyscyplinarnymi do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie z terenu powiatu kętrzyńskiego,
- organizacjami pozarządowymi z terenu powiatu kętrzyńskiego.

VI. CELE I ZADANIA PROGRAMU

Celem głównym jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony osób doznających przemocy domowej w powiecie kętrzyńskim.

Z powyższego celu głównego wynikają cele szczegółowe:

1. zwiększenie działań profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
2. zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

3. zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
4. zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia, jakości i dostępności świadczonych usług.

Powyższe cele zostały określone w obszarach, kierunkach i działaniach wskazanych poniżej i są skorelowane z działaniami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. Opisano również wskaźniki monitorowania działań.

Obszar I	Profilaktyka i edukacja społeczna		
Cel:	Zwiększenie działań profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie		
Kierunek 1:	<i>Poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie</i>		
Działania:	-diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie kętrzyńskim.		
Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźniki	Liczba opracowanych diagnoz
Kierunek 2:	<i>Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; zmiana postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie</i>		
Działania:	- prowadzenie lokalnych kampanii społecznych - współpraca pomiędzy organami samorządu terytorialnego, a kościołami lub związkami wyznaniowymi na terenie powiatu kętrzyńskiego, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmażeńskich, -upowszechnienie informacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie.		
Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźniki	-liczba kampanii społecznych -liczba podjętych inicjatyw -liczba osób, którym udzielono informacji
Kierunek 3	<i>Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych</i>		
Działania:	- opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie, -realizacja programów ukierunkowanych na rozwój umiejętności wychowawczych rodziców, w tym Szkoła dla Rodziców i Wychowawców.		

Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźnik	-liczba opracowanych i realizowanych programów, -liczba uczestników programów, -liczba uczestników szkoleń.
Obszar II	Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie		
Cel	Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie		
Kierunek 1	<i>Rozwój infrastruktury instytucji udzielającej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie</i>		
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> - poszerzanie oferty Punktu Interwencji Kryzysowej, -nawiązywanie i wzmocnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, - upowszechnienie informacji w zakresie możliwości uzyskania pomocy ze strony instytucji działających na terenie powiatu, -opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie. 		
Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźniki:	- liczba osób korzystających z oferty punktu, -liczba zleconych i wspólnie zrealizowanych projektów, -liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych, - liczba zajęć i osób uczestniczących w zajęciach.
Kierunek 2	<i>Udzielenie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie</i>		
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> -realizowanie poradnictwa prawnego, psychologicznego, socjalnego, - zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie całodobowego schronienia w punkcie interwencji kryzysowej, -tworzenie i zwiększenie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, - zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art.12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, -opracowanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie 		
Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźniki:	-liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa, -liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z całodobowego schronienia, -liczba lokalnych telefonów zaufania, czas dostępności telefonu, liczba rozmów i interwencji,

			<ul style="list-style-type: none"> -liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie, - liczba programów terapeutycznych, -liczba grup terapeutycznych, grup wsparcia -liczba osób uczestniczących w grupie terapeutycznej, grupie wsparcia.
Kierunek 3	<i>Monitoring skuteczności działań pomocowych</i>		
Działania:	-badanie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą		
Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźniki:	-liczba osób monitorowanych po opuszczeniu Hostelu Punktu Interwencji Kryzysowej
Obszar III	Oddziaływania na osoby stosujące przemoc w rodzinie		
Cel	Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie		
Kierunek 1	<i>Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi</i>		
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> -ewidencjonowanie podmiotów i organizacji pozarządowych, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a szczególności realizujących programy korekcyjno-edukacyjne -przesyłanie zaktualizowanych informatorów powiatu, o których mowa wyżej Prezesowi Sądu Rejonowego w Kętrzynie, Prokuratorowi Rejonowemu w Kętrzynie, Komendantowi Powiatowemu Policji w Kętrzynie oraz gminom powiatu kętrzyńskiego do dnia 15 lipca każdego roku. 		
Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźniki:	<ul style="list-style-type: none"> -coroczne aktualizowanie na stronie internetowej bazy teleadresowej, -liczba opracowanych informatorów zawierająca dane teleadresowe, - liczba wysłanych informatorów zawierająca dane teleadresowe.
Kierunek 2	<i>Interweniowanie oraz reagowanie na stosowanie przemocy w rodzinie</i>		
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> -stosowanie procedury Niebieska Karta - aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy służbami w zakresie monitoringu zachowań uprzednio skazanych za stosowanie przemocy rodzinie, 		

Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźniki:	--liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-A”, -liczba przekazanych Policji lub kuratorom sądowym informacji o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc.
Kierunek 3	<i>Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie</i>		
Działania:	-opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i penitencjarnych, -monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, - badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu.		
Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźniki:	-liczba edycji programów korekcyjno-edukacyjnych, -liczba podmiotów realizujących programy, -liczba osób przystępujących do uczestnictwa w programie, -liczba osób, które ukończyły program, -liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do stosowania przemocy, -Liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone z uwagi na popełnienie czynu podobnego.
Kierunek 4	<i>Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań</i>		
Działania:	-opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, -badanie skuteczności programów psychologiczno-pedagogicznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.		
Termin realizacji:	2016-2020	Wskaźniki:	-liczba programów, -liczba osób, które przystąpiły do programu i liczba osób, które ukończyły program.

Obszar IV	Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie		
Cel	Podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług poprzez zwiększenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie		
Kierunek 1	<i>Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie</i>		
Działania:	Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia		
Termin realizacji	2016-2020	Wskaźniki:	-liczba osób poddanych różnym formom poradnictwa.

VIII. ZASADY FINANSOWANIA PROGRAMU

Realizacja zadań określonych w harmonogramie uzależniona będzie od wielkości środków finansowych przewidzianych w budżecie powiatu. Działania ujęte w Programie, należące do zadań administracji rządowej zleconych powiatowi realizowane będą w zależności od zapewnienia środków z budżetu państwa. Na realizację części zadań powiat będzie występował o dofinansowanie ze źródeł wspierających dane przedsięwzięcie.

IX. MONITORING PROGRAMU

Monitoring Programu będzie polegał na zbieraniu danych zrealizowanych działań. Dyrektor PCPR w Kętrzynie corocznie w sprawozdaniu z działalności PCPR będzie składał sprawozdanie Radzie Powiatu z efektów realizacji Programu.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Powiatu w Kętrzynie

Lukasz Jakub Wiśniewski